

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

ГАЛІНСЬКА Т.С., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

У статті розглядаються теоретико–методологічні аспекти ефективності інтенсифікації галузі рослинництва. Проведений аналіз економічної ефективності інтенсифікації галузі рослинництва у досліджуваному підприємстві, здійснена оцінка факторів впливу на ефективність виробництва продукції. Запропоновані напрями підвищення ефективності інтенсивного ведення сільського господарства та методики її аналізу.

The theoretical and methodological aspects of efficiency of intensification of industry of plant-grower are examined in the article. Conducted analysis of economic efficiency of intensification of industry of plant-grower in the investigated enterprise, realizable estimation of factors of influence on efficiency of production of goods. Directions of increase of efficiency of intensive conduct of agriculture and methods of her analysis are offered.

Постановка проблеми. Розвиток сільського господарства і надалі відбуватиметься на основі послідовної інтенсифікації. У зв'язку з цим головною умовою розвитку продуктивних сил аграрного сектору економіки є широке впровадження у виробництво досягнень науково–технічного прогресу. В сільському господарстві це є основою інтенсифікації виробництва, головним фактором зростання додаткових вкладень і підвищення їх ефективності.

Головний напрямок економічного зростання сільського господарства – інтенсифікація виробництва, яка представляє собою комплексний, багатфакторний процес застосування ефективних і екологічно безпечних засобів та технологій, заснованих на досягненнях науково–технічного прогресу, використанні більш досконалих форм організації і оплати праці, управління та ефективних ринкових відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підвищення ефективності розвитку агропромислового комплексу та дослідженню економічних, організаційних, технологічних, екологічних, соціальних аспектів інтенсифікації сільського господарства присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених. Значний внесок в розробку концептуальних положень проблеми зробили українські

економісти–аграрники: В. Андрійчук, Ю. Мельник, П. Гайдуцький, О. Гудзинський, В. Горкавий, П. Макаренко, А. Мармуль, В. Месель–Веселяк, П. Саблук, В. Юрчишин та інші. Основна частина авторів зводить економічне зростання до збільшення обсягів виробництва і забезпечення його стабільності, що не в повній мірі відповідає змісту інтенсифікації у сільському господарстві, оскільки дане питання більш ширше.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних і методичних засад, розробці методичних і практичних рекомендацій щодо аналізу рівня інтенсифікації виробництва продукції рослинництва на підприємстві та пошук шляхів підвищення її ефективності.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах інтенсифікація сільського господарства є головним напрямом його розвитку і основним джерелом підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, що забезпечує зміцнення економіки господарства.

Інтенсифікація як об'єктивний процес розвитку сільського господарства має багатогранний і комплексний характер. Вона включає всі напрямки розвитку економіки сільськогосподарських підприємств на основі широкого використання досягнень науково–технічного процесу і безпосередньо впливає на кінцеві результати виробництва.

Підвищення економічної ефективності інтенсифікації сільського господарства характеризується більш високими темпами зростання виходу продукції з розрахунку на одиницю земельної площі порівняно із збільшенням витрат на її виробництво. Використовуючи вище розглянуту методику, проведемо аналіз економічної ефективності інтенсифікації галузі рослинництва у одному з досліджуваних нами підприємств, а саме СТОВ «Мрія» Гадяцького району (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка економічної ефективності інтенсифікації галузі рослинництва СТОВ «Мрія» Гадяцького району Полтавської області, 2007–2009 рр.

Показник	Роки			2009 р. у % до 2007 р.	В середньому по району, 2009 р.
	2007	2008	2009		

Припадає на 1 га с.–г. угідь:					
основних виробничих фондів, грн.	1220,0	1230,0	2080	170,5	1600,0
витрат виробництва, грн.	1153,0	1116,4	2152,7	186,7	2123,0
затрат праці, люд.–год.	14,2	12,7	13,6	95,8	19,1
Виручка від реалізації продукції – всього, грн.:	2191,4	4248,8	2270,9	103,6	89112,0
у т. ч. на 1 га с.–г. угідь	659,6	1289,9	689,5	104,5	1433,1
1–го середньорічного працівника	40581,5	12496,4	52811,6	130,1	36686,7
1000 грн. основних фондів	540,5	1046,1	330,4	61,1	889,2
100 грн. витрат	127,9	186,9	108,7	85,0	121,1
Прибуток – всього, грн.:	477,9	1976,7	182,2		15524,0
у т. ч. на 1 га с.–г. угідь	143,8	600,1	55,3	38,5	249,6
1–го середньорічного працівника	8850,0	58138,2	4327,0	48,9	6391,1
Рівень рентабельності, %	27,9	86,9	8,7	31,2	21,1

Дані таблиці свідчать, що виробництво сільськогосподарської продукції галузі рослинництва за період 2007–2009 рр. розвивалось в умовах підвищеного рівня його інтенсивності.

Так за період з 2007 р. по 2009 р. фондозабезпеченість СТОВ «Мрія» зросла більш ніж у 1,7 рази, і становила в 2009 р. 2080 грн. аналогічний районний показник становить 1600 грн., тобто в середньому по району фондозабезпеченість підприємств менша на 30%. При цьому річні витрати рослинництва з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь в досліджуваному товаристві зросли з 1153 до 2152,7 грн., або на 86,7%.

В результаті впровадження механізації виробництва в рослинництві прямі затрати праці на 1 га сільськогосподарських угідь зменшились з 14,2 люд.–год. у 2006 р. до 13,6 люд.–год. у 2009 р. За середньо районними показниками, прямі затрати праці на 1 га сільськогосподарських угідь становили в 2008 р. 19,1 люд.–год.

Підвищення рівня інтенсивності виробництва в СТОВ «Мрія» сприяло збільшенню обсягів валової і товарної продукції. Так, дохід

від реалізованої продукції в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь зріс з 659,6 до 689,5 грн., або на 4,5%, при цьому виручка від реалізації продукції рослинництва зросла на 3,6%. В районі, станом на 2009 р., в середньому дохід на 1 га сільськогосподарських угідь становить 1433,1 грн., що на 51,9% перевищує результат СТОВ «Мрія».

Процес інтенсифікації виробництва продукції рослинництва здійснювався в умовах підвищення його економічної ефективності. Так, вартість реалізованої продукції з розрахунку на одного середньорічного працівника зайнятого в галузі рослинництва у СТОВ «Мрія» зросла із 40,5 до 52,8 тис. грн., або на 30,1%. Негативним є той факт що у СТОВ «Мрія» не дивлячись на зростання рівня інтенсивності, спостерігається зниження економічної ефективності виробництва, так, за період 2007–2009 рр., більше ніж у двічі скоротилися показники, що характеризують дохідність сільськогосподарського виробництва. Так, розмір прибутку з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь скоротився на 118, 5 грн. і склав 55,3 грн. станом на 2009 р., що на 77,9% менше, в порівнянні із середньо районним показником. При цьому, відповідно, значно скоротився і рівень рентабельність виробництва продукції рослинництва у СТОВ «Мрія». В 2009 р. цей показник становив 8,7%, в той час коли в 2007 р. – 27,9%. За даними звітності Гадяцької РДА, рівень рентабельності району в 2009 р. склав 21,1%.

Депо скоротилася і окупність витрат за досліджуваний період. Якщо в 2007 р. на 100 грн. витрат було одержано 127,9 грн. валової продукції, в 2008 р. – 186,9 грн., то в 2009 р. лише 108,7 грн. валової продукції, або на 15% менше в порівнянні із 2007 р. При цьому також на 38,9% також знизилася фондвідаача галузі рослинництва. Це свідчить про те, що підвищення рівня забезпеченості СТОВ «Мрія» основними виробничими фондами відбувалося в умовах зниження ефективності їх використання.

На нашу думку, одним із варіантів покращення економічної ефективності інтенсифікації галузі рослинництва як у СТОВ «Мрія» так і взагалі Гадяцького району повинні стати додаткові вкладення, що супроводжуються збільшенням виходу продукції з одиниці земельної площі при підвищенні продуктивності праці і зниження собівартості продукції, адже саме збільшення виробництва сільськогосподарської продукції є основою підвищення економічної ефективності інтенсифікації галузі рослинництва.

Пріоритетним напрямком розвитку в нинішніх умовах виходу

сільськогосподарського виробництва з критичного стану є його інтенсифікація на основі впровадження прогресивних методів виробництва та організації оплати праці. Основним джерелом розвитку процесу інтенсифікації є власні нагромадження за рахунок ефективної виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств.

Для землеробства велике значення має також використання прогресивних агротехнічних прийомів, які сприяють скороченню трудових витрат і якісному поліпшенню родючості ґрунту, що позитивно впливає на врожайність культур і в кінцевому підсумку на рівень собівартості.

Важливу роль відіграє і наукова організація праці, яка забезпечує оптимізацію виробничих процесів, раціональне сполучення робочої сили із засобами виробництва, орієнтує на встановлення ефективних режимів праці та експлуатації техніки, сприяє підвищенню результативності використання робочого часу.

Значні резерви скорочення витрат криються в удосконаленні організації виробничих процесів. Основними заходами тут є: зменшення витрат робочого часу, ліквідація простоїв техніки, холостих переїздів транспортних засобів, обов'язкове виконання вимог технології виробництва, зміцнення виробничої та трудової дисципліни.

Висновки. Основними резервами економічного зростання та підвищення рівня ефективності виробничо-господарської діяльності аграрних підприємств є інтенсифікація сільськогосподарського виробництва, розвиток комплексної механізації, доступність позикових коштів для розвитку матеріально-технічної бази, використання інноваційного потенціалу, що допоможе збільшити обсяги виробництва продукції, і в свою чергу скоротити собівартість виробництва 1 ц. продукції, та збільшити прибуток, ефективно використання якого в подальшому забезпечить високий рівень конкурентоспроможності досліджуваного підприємства, та зміцнення економічної позиції району. В даний період розвитку сільськогосподарського виробництва пріоритетними повинні стати різні форми додаткових вкладень матеріальних засобів виробництва і живої праці, що повинні здійснюватись у вигляді вкладень у вдосконалення сільськогосподарської техніки і меліорацію, збільшення застосування мінеральних і органічних добрив, розширення сортів посівів культур.

Література.

1. Амбросов В.Я. Наукові положення удосконалення економічного і господарського механізмів розвитку сільського господарства / В.Я. Амбросов, Т.Г. Маренич // Економіка АПК. – 2005. – № 10. – С. 14–19.
2. Вітков М.С. Основні фактори інтенсифікації аграрного виробництва в перехідний період до ринку / М.С. Вітков // Економіка АПК. – 2005. – № 2. – С. 17–20.
3. Гацура Я.Т. Методологічні положення інтенсифікації аграрного виробництва на інноваційній основі / Я.Т. Гацура. // Економіка АПК. – 2001. – № 9. – С. 65–70.
4. Дергач І.В. Економічна сутність та напрямки розвитку інтенсифікації аграрного виробництва / І.В. Дергач // Економіка АПК. – 2005. – № 6. – С. 61–63.
5. Макаренко П.М. Показники оцінки економічної стійкості аграрних підприємств / П.М. Макаренко, Л.О.Чіп // АгроСвіт. – 2008. – № 24. – С. 34–37.
6. Олійник В.О. Необхідність та умови розширеного відтворення в сільському господарстві України / В.О. Олійник // Економіка АПК. – 2005. – № 4. – С. 31–35.
7. Світков М.С. До теоретичних і методологічних засад інтенсифікації аграрного виробництва / М.С. Світков // Економіка АПК. – 2004. – № 11 – С. 33–37.
8. Станкевич О.Б. Ефективність інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. / О.Б. Станкевич, В.І. Мацибора // Науковий вісник НАУ. – 2001. Вип. 34. – С. 294–297.